

Lectio sexta

DE CORIOLANO

Propter multa bella agri Latini inculti erant, et ob eam rem plebeii indignati ex urbe in Montem Sacrum secesserunt. Patres exterriti plebem revocabant, dum iis iura promiserunt. Plebs in urbem rediit, et novos magistratus plebeios adipiscabatur. Hi erant tribuni plebis, qui iura plebis defenderent.

Eo tempore patres Romani multi ira incensi magistratus plebeios videbant, imprimis vir fortissimus, dux Romanorum magni ingenii: Coriolanus.

Cum plebs annonam postulavisset, Coriolanus atrox responsum eis dedit: „Reddant patribus ius pristinum; non opus est tribunis plebis. Secedant iterum in Montem Sacrum, patet via!”

Propter haec superbissima verba patres damnaverunt Coriolanum, qui ad Volscos, hostes Romae exsulatum abiit.

Volsci proditorem patriae magno cum gaudio exceperunt. Bellum Romae intulerunt, et dux exercitus Volscorum Coriolanus creabatur.

Romae timor permagnus oriebatur. Senatus legatos ad Coriolanum misit, ut eum mitigarent, sed responsum atrox et iratum ab eo acceperunt.

Tum mater et uxor Coriolani in castra Volscorum ibant, ut eum lacrimis matronarum frangerent. Volumnia, mater Coriolani in castris Volscorum filium sic alloquebatur: „Priusquam amplexum tuum accipio, sciam utrum ad hostem, an ad filium venerim? Populari hanc terram potuisti, quae te aluit? Liberorum memento, quos aut immatura mors, aut longa servitus manet!”

Coriolanus his verbis matris movebatur, et ira eius frangebatur.

Bello finem fecit, ad Volscos rediit, qui eum necaverunt.

Immodica ira gignit insaniam. /Seneca/
Candida pax homines, trux decet ira feras.
Vox populi, vox dei.
Ex fructibus arbor cognoscitur.

Milyen hatást váltott ki a tragikum Coriolanus sorsában a későbbi világirodalom és a zeneművészet terén?

Coriolanus és a római nők

Verba

propter (praep.+acc.)

incultus 3

ob eam rem

indignatus 3

secedo 3, -cessi, -cessum

redeo 4, - ii, - itum

adipiscor 3, adeptus sum (deponens ige)

tribunus plebis

ira incensus 3

imprimis

dux magni ingenii

annona, -ae, f.

postulo 1

reddo 3, -didi, -ditum

pristinus 3

opus est (+abl.)

miatt

megműveletlen

ezért

méltatlankodva

kivonul

visszatér

elnyer

néptribun. A néptribunok a nép jogait védtek.

haragra gyulladva

elsősorban

nagytehetségű vezér

ingyen gabona

kíván, követel

visszaad

ősi

szükség van

pateo 2, patui
superbus 3
damno 1
abeo 4, -ivi, -itum
exsulatum abire
proditor, -oris, m.
gaudium, -ii, n.
bellum inferre (dat.)
creo 1

orior 4, ortus sum
legatus, -i, m.
mitigo 1
lacrima, -ae, f.
frango 3, fregi, fractum
alloquor 3, -locutus sum (+acc.)
amplexus, -us, m.
priusquam
populor 1
memento

immaturus 3
servitus, -utis, f.
manet
moveo 2, movi, motum
immodicus 3
gigno 3, genui, genitum
insania, -ae, f.
candidus 3
trux, (trucis)
decet, decuit
vox, vocis, f.

nyitva van
gőgös
elítél
elmegy
száműzetésbe megy
áruló
öröm
háborút üzen
választ (aminek=nominativusban
passiv igéknél, és accusativusban activ
igéknél)
keletkezik (dep. ige.)
követ
csillapít
könny
megtör
megszólít (dep.)
ölelés
mielőtt
elpusztít (dep.)
emlékezzél! (II. parancsoló mód a
memini igéből)
idő előtti
rabszolgaság
vár (személytelen ige + acc.)
megindít
mértéktelen
okoz
esztelenség
fehér, ragyogó
vad
illik (személytelen ige+acc.)
hang

Grammatica

Participium perfectum

Az előző szövegekben előfordult ilyen szófaj mint: datus cibus (az adott étel), vagy: ad sacrificium incensus focus (az áldozathoz meggyújtott tűz stb.) Milyen szófaj a „datus” vagy az „incensus” alak? Ilyen még a plebs mitigata vagy a rex expulsus is.

Egy új nyelvtani fogalomhoz értünk: ezt a szófajt magyarul melléknévi igenévnek, latinul participiumnak hívjuk. A magyar névből induljunk ki: mellékné-

vi igenév, (adott, meggyújtott), vagyis igéből képezzük és melléknévi tartalma van. „Milyen” kérdésre felel és melléknévként ragozzuk. Magyarban háromféle melléknévi igenév van. Pl.: *megvitató, megvitatott és megvitatandó.*

Mi a sorrendben második melléknévi igenévvel foglalkozunk (*megvitatott*). Ennek a formának magyar neve befejezett, vagy múlt idejű melléknévi igenév. Latin neve participium perfectum. Ha ennek a participium perfectumnak a jelentését vizsgáljuk, akkor ez a mondat állítmányához viszonyítva előbb történt. Pl.: Vizsgáljuk meg még egyszer a **megvitatott** kérdéseket! – itt a kérdés megvitatása már előbb megtörtént, és azután vizsgáljuk újra.

A participium igei természete miatt ki tudja fejezni a cselekvés időviszonyát vagy befejezettségét, sőt az ige faját is (activ vagy passiv). A tárgyas igék participium perfectuma passiv. Pl.: a megírt levél – nem a levél cselekszik, hanem más személy vagy dolog. Vagy: az elolvasott könyv stb.

A participium perfectumot a supinum többől (az ige negyedik szótári alakja) képezzük. Pl.: dico, -ere, dixi, **dictum** alakból: dictus 3 = „mondott”. Magyarban: -t, -tt a képzője. Néha -va, -ve határozói igenévvel is fordíthatjuk. Pl.: Daedalus építőmesterről írták: clausus erat pelago (claudio 3 clausi, clausum = bezárni; pelagus -i, n. = tenger). Körül volt zárva a tengertől (egy toronyban).

Gyakorlatok

Graecia capta ferum victorem cepit = az elfoglalt Görögország elbűvölte barbár győztesét.

Tarquinius expulsus Roma fugit.

Spectemus templa in Italia aedificata.

Melior est certa pax, quam sperata victoria.

Pensum

(a szenvedő ragozás gyakorlására)

A népet visszahívták (passiv).

Az atyák a népnek jogokat ígértek (pass.).

A néptribunus a népet védi.

Rómában nagy éhínség (fames, -is, f.) volt, és a nép ingyen gabonát követelt (pass.).

Coriolanust, a nép ádáz ellenségét, száműzetésbe küldték (pass.). A haragos Coriolanus ekkor a volscusokhoz ment.

Anyja könyörgésére a fegyvereket letette (arma deponere), és a volscusok megölték.

Lectio septima

CINCINNATUS DICTATOR AB ARATRO

Post expulsos reges Romanae rei publicae duo consules praefuerunt. In rebus angustis, id est summa pernicie, Romae dictator creabatur, qui dictaturam in sex menses accepit.

Forte Sabini et Aequi obsidebant exercitum Romanum et senatus tanto pavore decrevit, ut Lucius Quinctius Cincinnatus, vir magni ingenii, vir modestissimus, dictator crearetur. Cum legati ad Cincinnatum advenissent, is forte paene nudatus agrum suum arabat. Tum a legatis salutantibus rogatus est, ut mandata senatus togatus audiret. Uxor eius togam in agrum protulit. Cincinnatus pulvere et sudore absterso processit et a legatis dictator salutatus est.

Cincinnatus dictator Romae omnes cives in arma vocavit. Hostes brevi tempore devicti erant. Post victoriam gaudium ingens factum est, et Cincinnatus cum exercitu triumphum egit.

Deinde dictatura in sex menses accepta se abdicavit, domum rediit et se totum agriculturae dedit. In summo periculo patriam defendit, sibi non pepercit, post victoriam non erat cupidus gloriae et honorum, sed modeste, parvo contentus vivebat sicut antea. Cincinnatus unus est virorum excellentissimorum rei publicae liberae.

Cincinnatust diktátorrá választják

Facta loquuntur.

Iugum enim meum facile est, et onus meum leve est. /Máté 11, 30/

Mors et fugacem persequitur virum.

Mea mihi conscientia pluris est, quam hominum sermo.

Animo corrupto nihil honestum init.

Verba

expello 3 -puli, -pulsum
res publica, rei publicae, f.
praesum, praeesse, praefui
res angustae
perniciēs, -ei, f.
dictator, -oris, m.

decerno 3, decrevi, decretum
paene
saluto 1
salutans, (-ntis)
rogo 1
mandatum, -i, n.
togatus 3
profero, -ferre, protuli, prolatum
pulvis, -eris, m.
sudor, -oris, m.
pulvere et sudore absterso
procedo 3, -cessi, -cessum
factum est
triumphum agere
se abdicare
parco 3, peperi, parsurus
cupido 3
gloria, -ae, f.
honor, -oris, m.
modeste
contentus 3
antea
loquor 3, locutus sum
fugax, (fugacis)
persequitur

elűz
közűrsaság
élén áll (dat.)
nehűz helyzet
vűgvészűly
nagyon nagy vűszűly idején a rűmaiak
diktűrtűt vűlasztottak és a diktűrtűrnak
minden tiszűtsűget alárendeltek.
Korlűtlan hatalma volt 6 hűnapig.
elhatűroz
csaknem
kűszűnt
kűszűntűű
kűr
megbűzás
tűgűban, tűgűt űltve
kihoz
por
verítűk
letűrűlve a port és verítűket
elűlűp
lett
diadalmenetet tart
lemond
kűműl (dat.)
vűgyűdű (gen.)
dicsűsűg
hivatal, tiszűtsűg, tiszűlet
szerűnyen
elűgedett
azelűűt
beszűl
menekűlűű
űldűű

sequor 3, secutus sum
conscientia, -ae, f.
pluris est
sermo, -onis, m.
honestus 3

követ
lelkiismeret
többet ér
beszéd
becsületes

Grammatica

Pass. perf. idők

A passivum perfectum idői összetettek. (Praes. perf., praet. pf. és fut. pf.)
Összetesszük a participium perfectumból és a „sum, esse, fui” alakjaiból. Pl. Hostes
brevi tempore devicti sunt.

A perfectum alakokat tehát így képezzük:

Praesens perfectum

I. laudatus 3 sum	laudati, -ae, -a sumus
laudatus 3 es	laudati, -ae, -a estis
laudatus 3 est	laudati, -ae, -a sunt
II. visus 3 sum	visi, -ae, -a sumus
visus 3 es	visi, -ae, -a estis
visus 3 est	visi, -ae, -a sunt
III. dictus 3 sum	dicti, -ae, -a sumus
dictus 3 es	dicti, -ae, -a estis
dictus 3 est	dicti, -ae, -a sunt
IV. auditus 3 sum	auditi, -ae, -a sumus
auditus 3 es	auditi, -ae, -a estis
auditus 3 est	auditi, -ae, -a sunt

Praeteritum perfectum

I. laudatus 3 eram	laudati, -ae, -a eramus
laudatus 3 eras	laudati, -ae, -a eratis
laudatus 3 erat	laudati, -ae, -a erant
II. visus 3 eram	visi, -ae, -a eramus
visus 3 eras	visi, -ae, -a eratis
visus 3 erat	visi, -ae, -a erant

III. dictus 3 eram	dicti, -ae, -a eramus
dictus 3 eras	dicti, -ae, -a eratis
dictus 3 erat	dicti, -ae, -a erant

IV. auditus 3 eram	auditi, -ae, -a eramus
auditus 3 eras	auditi, -ae, -a eratis
auditus 3 erat	auditi, -ae, -a erant

Futurum perfectum

I. laudatus 3 ero	laudati, -ae, -a erimus
laudatus 3 eris	laudate, -ae, -a eritis
laudatus 3 erit	laudati, -ae, -a erunt

II. visus 3 ero	visi, -ae, -a erimus
visus 3 eris	visi, -ae, -a eritis
visus 3 erit	visi, -ae, -a erunt

III. dictus 3 ero	dicti, -ae, -a erimus
dictus 3 eris	dicti, -ae, -a eritis
dictus 3 erit	dicti, -ae, -a erunt

IV. auditus 3 ero	auditi, -ae, -a erimus
auditus 3 eris	auditi, -ae, -a eritis
auditus 3 erit	auditi, -ae, -a erunt.

Pl. Alea iacta est – A kocka el van vetve.

(Iulius Caesar mondotta, amikor átkelt a Rubicon folyón és seregével Róma felé indult.) Fordítsuk le magyarra!: Durum hoc est, sed ita lex scripta est.

Fordítsuk le latinra!

A feladatot megírták (praes. pf. pass.),

A verset elolvasták.

A játékokat meg fogják nézni (fut. pf. pass.)

Téged hívtak.

Minket kerestek.

A vadász megölte a medvét.

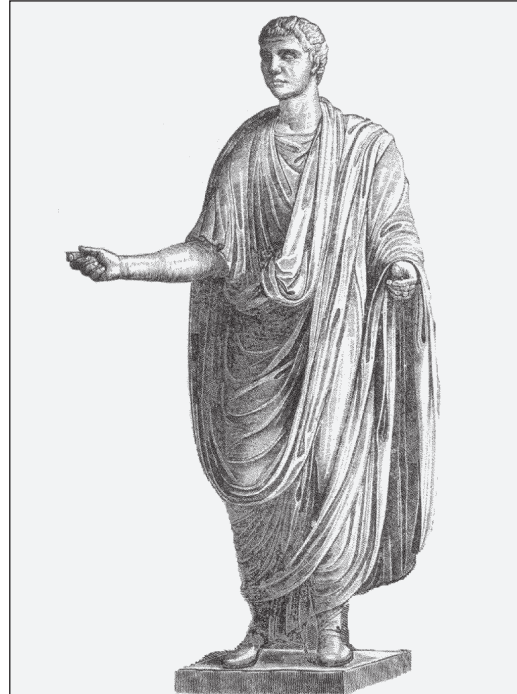
A rómaiak városokat építettek.

Pensum

(retroversio)

A rómaiak lassanként elfoglalták a szomszédos népek földjét Itáliában (pass.) Nagy veszély idején a konzulok diktátort választottak (pass.). A római szenátus követei Cincinnatust a szántóföldjén találták az eke mellett (pass.). A diktátor óriási sereget vezetett az aequusok ellen (pass.), azután legyőzte az ellenséget. A diadalmenet után Cincinnatus hazament, és örömmel művelte békében kis földjét (pass.).

Ezt a szerény férfit mindig tisztelni fogják (pass.).

Vir togatus

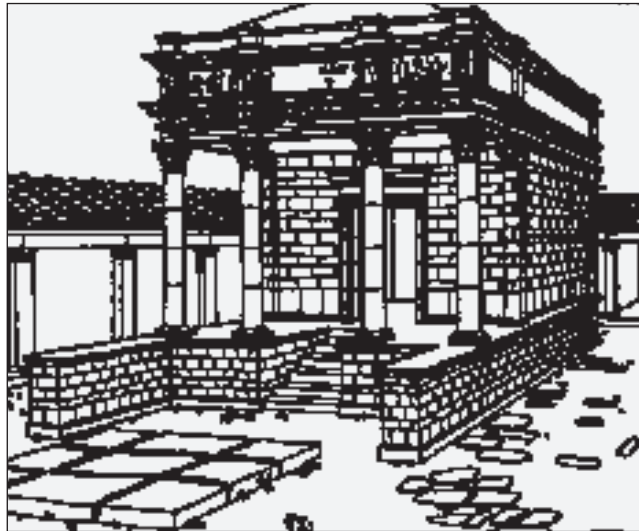
Történelmi tudnivalók a magyarországi római hódításokról

Az Imperium Romanum győztes legiói Kr. u. az I. században a mai Dunántúl területét is a Birodalomhoz kapcsolták. Az új tartomány a Pannonia nevet kapta. Itt hamarosan virágzó római városok keletkeztek, amelyek szétsugározták a római civilizáció, kultúra és humanizmus vívmányait az itt lakó kelta-eraviscus lakosság körében. (A II. században).

Ilyen római városok voltak: Scarbantia, (Sopron), Savaria (Szombathely), Arrabona (Győr), Sopianae (Pécs), Gorsium (Tác) stb. A Kr.u. II. században Pannonia Inferior fővárosa Aquincum lett. Aquincum két részből állt: a katonai városból a Flórián tér környékén, és a polgárvárosból a mai Aquincum helyén. Az ásatások élővé tették a csaknem kétezer évvel ezelőtti, lüktető életű római város köveit. Az ásatások még nincsenek befejezve. Egyre világosabb képet nyerünk a római magánházakról, templomokról, forumról, amfiteátrumról, páratlanul kifejező mozaik-művészetükről, a fazekas kultúráról, magas technikájú fűtőberendezésükről (a hypocaustum-ról), a csatornázásról, fürdőkről stb.

Hadrianus és Septimius Severus császárok maguk is jártak Aquincumban.

A Duna vonala képezte a Birodalom határának egy részét, a „limes”-t. A limes mentén római őrtornyok álltak, hogy a szomszédos ellenségtől megvédelmezzék a Birodalmat. Az egyes őrtornyok romjai ma is megtalálhatók az Erzsébet-híd pesti és budai hídfőjénél, a Dunakanyarban stb. Később az egykori Erdélyt is meghódították, és Dacia néven a Birodalomhoz csatolták.

Isis temploma Savariában (rekonstrukció)

Hypocaustum (padló alatti fűtés) oszlopok a nagy fürdőben, a falon üreges téglák sora

Lectio octava

DE RUINIS AQUINCI

Aquincum caput Pannoniae Inferioris erat. Ibi legio secunda adiutrix Romana multa excellentia aedificia, templa, thermas, amphitheatra extruebat. Paulatim et urbs civium crescit. Imprimis miramur ruinas thermarum antiquarum, quae e frigidario, tepidario et caldario constabant. Erant privatae et publicae thermae.

Hodie quoque maximi aestimamus aquaeductus Romanorum, quibus aqua e fontibus in urbem ducta erat. Haec aedificia vera monumenta culturae Romanae sunt. Multi aegroti aqua salubri horum fontium curabantur et sanabantur – ut in scriptionibus legi potest.

Simulacra deorum mira arte sculpta, vasa argentea, terra sigillata, pocula, calices eximio artificio facti, fibulae, sarcophagi, lapides et sepulcra de arte Romanorum et Eraviscorum loquuntur.

Defendamus igitur summa vi has splendidissimas ruinas praeteritae gloriae Romanorum in Hungarica terra!

Si habeam totam illam fidem adeo, ut montes transponam, charitatem autem non

habeam, nihil sum. /I.Kor.13./

Imperare sibi maximum imperium est.

Temeritas est florentis aetatis, prudentia senectutis.

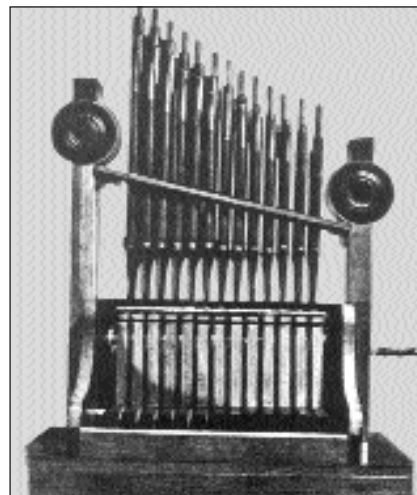
Bello homines gladius, pace luxus vulnerat.

Megjegyzés:

Az aquincumi ásatások alkalmával egy igen értékes lelet került napvilágra: egy hangszer, egy vízi orgona /hydraulum/.

Rekonstruált mását ma is meg lehet szólaltatni, ez légfűjtatós.

Ugyanekkor napvilágra került egy síremlék is, amelyen egy szomorú férj vésette kőbe fádalmát ifjú felesége elvesztése miatt. A fiatal nő /Aelia Sabina / a sírfelirat szerint kiváló orgonajátékos volt.

Az aquincumi orgona

Verba

ruina, -ae f.	rom
inferior, -oris	alsó
legio secunda adiutrix /-icis/	második kisegítő légió
imprimis	elsősorban
thermae, -arum, f.	fürdő
maximi aestimare	igen sokra becsülni
aestimo 1	becsül
aquaeductus, -us, m.	vízvezeték
frigidarium, -ii, n.	hideg fürdő
tepidarium, -ii, n.	langyos fürdő
caldarium, -ii, n.	meleg fürdő
fons, fontis, m.	forrás
aegrotus 3	beteg
saluber, -bris, -bre	egészséges, gyógyító
sano 1	meggyógyít
legi potest	olvasni lehet
simulacrum, i, m.	szobor
vas, vasis, n. plur.: vasa, -orum, n.	edény
argenteus 3	ezüstből való
terra sigillata	domborművel ékesített cserépedény; Pannoniában tömegiparcikk volt.
poculum, i, n.	pohár
calix, -icis, m.	serleg
eximius 3	kiváló
artificium, -ii, n.	művészet
fibula, -ae, f.	csat, kapocs
sarcophagus, -i, m.	díszesen faragott kősírláda
artifex, -icis, m.	művész
testor, -ari, testatus sum	tanúsít /dep.ige/
loquor, -i, locutus sum	beszél /dep./
vis, /acc.: vim, abl.: vi/, f.	erő
splendidus 3	ragyogó
senectus, -utis, f.	öregség
impero 1	parancsol
temeritas, -atis, f.	vakmerőség
senescens, /-ntis/	öregedő
litigo 1	veszekedik
litigans, /-ntis/	veszekedő
gaudeo, -gaudēre, gavisus sum	örül /semi dep./
utor, -i, usus sum	használni /abl./-dep.

Grammatica

Deponens igék

Vannak a latinban olyan igék, amelyek passzív alakúak, de jelentésük aktív.

Ezeket deponens igéknek hívjuk. Deponens igék mind a négy coniugatiohoz tartoznak.

- I. miror, -ari, miratus sum = csodálkozik
- II. vereor, verēri, veritus sum = fél
- III. loquor, -i, locutus sum = beszél
patior, -i, passus sum = tűr
- IV. experior, -iri, expertus sum = megpróbál

Az infinitivus végződése tehát:

-ari, -ēri, -i, -iri

Ezeknél az igéknél a participium perfectum aktív jelentésű.

Tehát: miratus 3 = aki csodált vagy
aki csodálkozott

Példák:

Dum loquimur, fugerit invida aetas. /Horatius/

Fortiter agit, prudenter patitur.

Eheu fugaces, Postume, Postume, labuntur anni. /Horatius/

Gloria virtutem tamquam umbra sequitur.

Laudamus veteres, sed nostris utimur annis. /Ovidius/

Fordítsuk le:

Mit panaszkodsz? /queror, -i, questus sum/

Bíztatom a társamat. /hortor, -ari, hortatus sum/

Ti ezt nem fogjátok tűrni.

Ulixes sokat szenvedett szárazon és vízen.

A tagok méltatlankodtak /indignor, -ari, indignatus sum./

Pensum

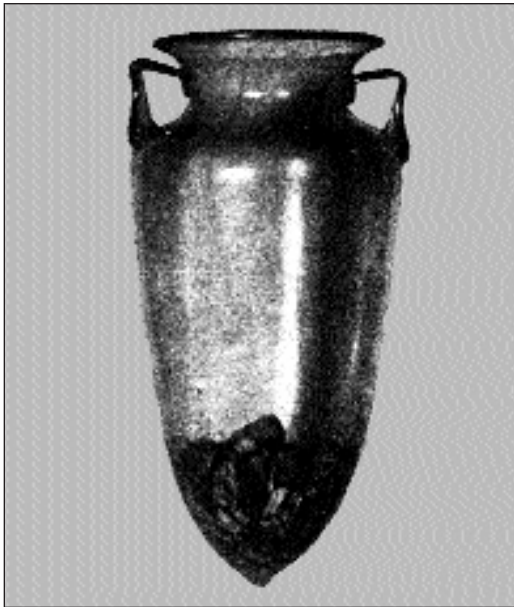
/retroversio/

Aquincum régi sírjai és kövei csodálatos római művészetről beszélnek. Sokan csodálták a fürdők és az előkelő villák fűtőberendezését /hypocaustum, -i, n./. Akik Aquincumban meghaltak, /mорий, -i, mortuus sum/, azokat – ha gazdagok voltak –, díszes sarcophag-okba helyezték /pass. in.+abl./. A római legiók nehezen tűrték a hideget /frigus, -oris, n./, ezért meleg ruhákat hordtak.

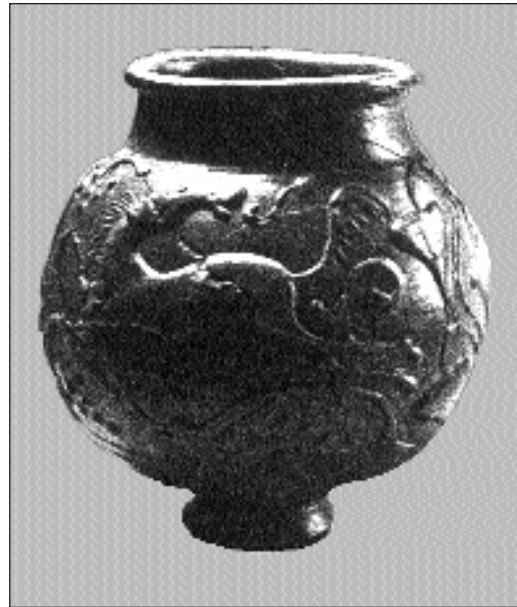

Arany medalion, görög felirattal:

„Beszéljenek (az emberek)
amit akarnak,
én nem törődöm vele,
csak szeress,
te is boldog leszel.”

Üvegamfora,
benne az elégetett hamvai

Terra sigillata váza.
Vágató ló és borostyán díszítéssel

Lectio nona

GORSIUM – TÁC

Hoc saeculo nostro ruinae oppidi Romani prope vicum Tác effodiebantur. Hoc oppidum diu in oblivione mersum erat, et, cum super id nulla alia colonia aedificata esset, patet via ad resurrectionem veteris oppidi Romanorum.

Romani saeculo primo post Christum natum occupaverant Pannoniam. Gorsium unum celeberrimorum oppidorum Pannoniae erat, quod excellentissimis templis, aedificiis, curiis, porticibus, aulisque abundabat.

Gorsii Forum Capitoliumque exstructa sunt. Templum Capitolii tribus numinibus magnis Imperii Romani consecratum erat: Iovi, Iunoni et Minervae. Hic quotannis festa illustria parabantur, ideo conveniebant incolae Gorsii et oppidorum finitimorum, et populi prisci huius regionis, Celtae, qui in Pannonia Eravisci nominabantur. His diebus festis Romani sacra fecerunt apud altaria deis, deinde omnes delectabantur ludis circensibus in amphitheatro. Videri possunt Gorsii sepulcra incolarum veterum, opera mirabilia artificum Romanorum, et sepulcra Eraviscorum. Horum feminae caput alto textili subtili velatum habebant et fibulas latas, armillas torquesque gerebant, sicut mos Eraviscorum erat.

Effodiebantur: Villa Amasia, Villa Leporis, Basilica Christiana, thermae, putei ornati etc.

Barbari finitimi, Sarmatae, Germani etc. saepe invadebant Pannoniam. Oppida vastabantur, Gorsium incendio perivit.

Post nonnullos annos urbs nova aedificata erat et florere incepit. Inventa sunt fragmenta testarum, vasa fictilia, pocula, signa, simulacra ex aere et marmore excussa in fragmentis.

Temporibus imperatoris Diocletiani Gorsium Heraclia nominatum est. Hic stabat Basilica Christiana, ex qua caverna baptizandi effodiebatur. Ibi literae primae nominis Christi in lapide sculptae et varia ornamenta (flores, plantae et pisces) inveniebantur. Hypocaustum quoque aedificatum erat sub domibus.

Initio saeculi quinti barbari totas urbes Pannoniae vastaverant et incolas necaverant.

Sic florentibus oppidis finis datus erat, priusquam totum Imperium Romanum corrui. Limite infirmo Pannonia defendi diutius non poterat.

Non omnis moriar. /Horatius/

Vae victis!

Mit tudsz a következő figyelmeztetésről? In hoc signo vinces.

Naturam expellas furca, tamen usque recurret.

Ut salutas, ita salutaberis.

Verba

vicus, -i, m.	udvar, utca, itt: falu
effodio, -ere, -fodi, -fossum	kiás
oblivio, -onis, f.	feledés
mergo, -ere, mersi, mersum	süllyeszt; pass.: süllyed
colonia, -ae, f.	telep
resurrectio, -onis, f.	feltámadás
a. Chr. n.	ante Christum natum = Kr. e.
p. Chr. n.	post Christum natum = Kr. u.
curia, -ae, f.	palota, középület, társasház
aula, -ae, f.	díszes ház
porticus, -us, f.	oszlopcsarnok
abundo 1	bővelkedik + abl.
numen, -inis, n.	istenség
consecro 1	szentel
quotannis	évenként
priscus 3	régi, hajdankori
sacra facere	áldozatot bemutatni
altare, -is, n.	oltár (gyakrabban: altaria, -ium, n.)
videri possunt	láthatók
textile, -is, n.	szövet
subtilis, -e	finom
velatus 3	befedett, befedve
torquis, -is, f.	csavart lánc
puteus, -i, m.	kút
invado, -ere, -vasi, -vasum	megtámad
pereo, -ire, -ivi, -itum	elpusztul
nonnullus 3	néhány
incipio, -ere, -cepi, ceptum	kezd
fragmentum, -i, n.	töredék
testa, -ae, f.	agyag, tégl, cserépedény
signum, -i, n.	jel, jelzés
caverna baptizandi	keresztelő medence
litera, -ae, f.	betű (littera, -ae, f. alakban is)
sculpo, -ere, -psi, -ptum	vés, alkot
piscis, -is, m.	hal
columna, -ae, f.	oszlop
vasto 1	elpusztít
finis, -is, m.	vég, befejezés, határ

corruo, -ere, -rui
limes, -itis, m

defendi non poterat
vae victis
furca, -ae, f.
tamen
usque
recurro, -ere, -curri, -cursum

Ismételjétek át a számneveket!

összeomlik
római megerősített határvonal a Duna
és a Rajna mentén
nem lehetett védeni
jaj a legyőzötteknek
villa, vasvilla
mégis
mindig
visszafut

Pensum

/retroversio/

A rómaiak Pannoniát Kr. u. a második században foglalták el teljesen, és itt sok igen szép várost építettek. /pass./
Gorsiumban a Capitolium romjait is kiásták, és az istenek szobrait is /pass./.
Mit mondtok az eraviscusokról?
Pannoniában a kelta lakosokat eraviscusoknak hívták /pass./.
A sírokon kelta neveket is lehet látni.
Gorsiumban egy régi, keresztény bazilika romjait is megcsodálhatjuk.

Lucerna, -ae, f. = mécses, olajlámpa

Luna bronzszobor

Lectio decima

DE VIIS IN IMPERIO ROMANO

Romani in terris occupatis vias excellentissimas aedificaverant, quibus fines extremi Imperii inter se coniuncti erant.

Post legiones militantes opifices periti viarum aedificandarum vadebant, et statim ingressi sunt in regione nova occupata ex saxis ingentibus et harena vias latas exstruere.

Initium harum viarum Forum Romanum erat.

Via antiquissima Romanorum temporibus rei publicae liberae aedificata erat, et Via Appia nominabatur. Illa per Capuam et Siciliam per oras maritimas provinciae Africae ducebat.

Altera clarissima via per Brundisium in Graeciam duxit, deinde per Asiam Minorem et in Aegyptum.

Habebant Romani viam in provinciis Pannonia et Dacia.

Fuit quoque via per Hispaniam in Africa.

Via coniungebat Caput Orbis Terrarum per Alpes cum Germania et Britannia.

In Hungaria prope Savariam hodie quoque videri potest pars cuiusdam viae Romanae, qua mercatores Romani olim glaesum /i.e. guttam Phäetontidem/ ex litorebus maris extremi Sueborum Romam portabant.

In his viis olim viatores, nuntii mercatoresque equo aut curru vehebantur. Prope vias cauponae erant, ubi viatores in itinere defessi cibos potusque quosdam et quietem accipere potuerant.

Nonnullis partibus harum viarum antiquarum etiam hodie homines uti possunt.

Via Sacra per Forum Romanum imperator victor triumphum egisse fertur, ut in Capitolio Iovi sacra faceret.

Filius hominis non venit, ut sibi ministretur, sed ut ministret. (Máté 20, 28)

Carpe viam et susceptum perforce munus! (Vergilius)

Nil mortalibus ardui est. (Horatius)

Male parta male dilabuntur.

Pensum

/Retroversio/

Mit tudsz a kitűnően /excellentissime/ megépített római utakról?

A római kereskedők a Savaria melletti úton /az úton Savaria mellett/ mentek, vagy utaztak, hogy borostyánkövet szállítsanak /ut + coni. praet.i./.

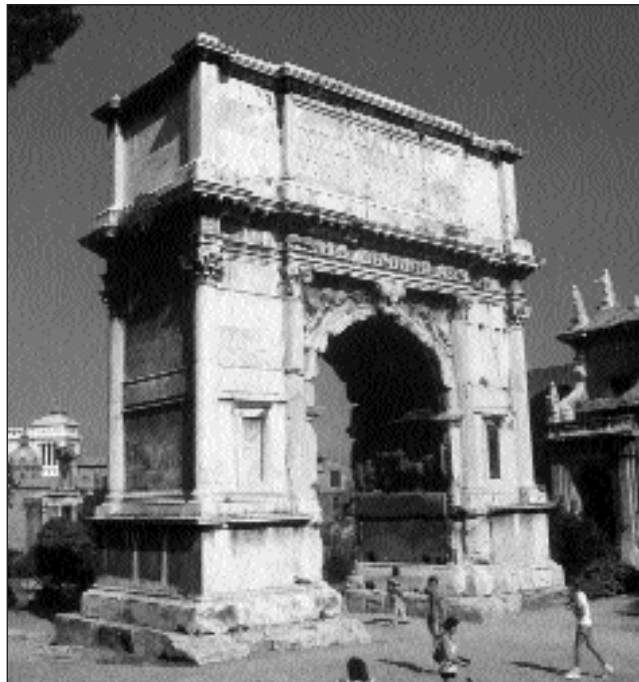
A győztes hadvezér a Via Sacra-n ment seregével a Capitoliumra koszorúval a fején /megkoszorúzott fővel/, és diadalmenetet tartott.

A római légióban nemcsak katonák meneteltek, hanem szakácsok /coquus, -i, m/, borbélyok /tonsor, -oris, m./ és mesterek is, hogy utakat építsenek /ut+coni.praet.i./.

Ezek az utak összekötötték Rómát a Római Birodalom új területeivel /regio, -onis, f./.

Ismételjük át a névmásokat!

A diadalív /arcus triumphalis/ egy vagy három boltíves nyílású díszes kapu, a tetején alacsony fallal, amelyen felirat vagy plasztikus dísz van. Utóbbi többnyire a dicsőített személy fogaton álló szobra.

Titus diadalíve

A diadalívet általában utakon vagy tereken helyezték el császárok, hadvezérek és magas rangú tisztségviselők iránti tisztelet kifejezésére, győzelemmel befejezett hadjárat vagy egy tisztség elnyerése alkalmából.

Az ókori diadalívek három legismertebb példája Titus /Kr. u. 79–81/, Septimius Severus /Kr. u. 193–211/ és Constantinus /Kr. u. 306–337/ császárok diadalíve.

Titus a zsidók felett aratott győzelme és Jeruzsálem lerombolása, Septimius Severus a parthusok elleni győzelme, Constantinus a Maxentius császár felett aratott győzelme emlékére kapta a diadalívet.

A diadalívek a római építészet sajátos, szép emlékei.

Constantinus diadalíve

Verba

opifex, -ficus, m.

extremus 3

peritus 3

peritus viarum aedificandarum

vado 3, vasi, vasum

ingredior, -i, -gressus sum

harena, -ae, f.

Capua, -ae, f.

Dacia, -ae, f.

mester/ember/, kézműves

szélső, legtávolabbi

jártas /gen./

útépítésben jártas

megy, menetel

nekifog /deponens/

homok

város Campaniában /Közép-Itália/

római provincia a mai Erdély területén

videri potest
quidam, quaedam, quoddam
mercator, -oris, m.
glaesum, -i, n.
Suebi, -orum, m.

viator, -oris, m.
nuntius, -ii, m.
veho 3, vexe, vectum
equo vehi
curru vehi
caupona, -ae, f.
iter, itineris, n.
defessus 3
cibus, -i, m.
quies, -etis, f.
potus, -us, m.
utor, -i, usus sum
triumphum agere
triumphum egisse fertur

parta
dilabor, -i, -lapsus sum
arduus 3
munus, -eris, n.

látható
egy bizonyos
kereskedő
borostyánkő
germán törzs a Keleti-tenger partján
/svábok/
utas
hírnök
szállít
lovon megy
kocsin megy
vendégfogadó, kocsmá
út
fáradt
étel
nyugalom
ital
használ /abl./ deponens ige
diadalmenetet tartani
azt mondják, hogy diadalmenetet
tartott
szerzett dolgok
elfolyik, elvész
meredek
feladat

A Via Appia